

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Навчальний процес у закладах фахової передвищої освіти здійснюється у таких формах: навчальні заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи.

Основні види навчальних занять з підготовки молодших спеціалістів:

- ✓ лекція;
- ✓ лабораторне, практичне, семінарське та індивідуальне заняття;
- ✓ консультація;
- ✓ комбіноване заняття.

Інші види навчальних занять визначаються у порядку, встановленому вищим навчальним закладом.

ЛЕКЦІЯ – форма проведення навчальних занять у навчальному закладі, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу.

Як правило, лекція є елементом системи занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох гем навчальної дисципліни.

Тематика курсу лекцій визначається календарно-тематичним планом.

Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою. Такі лекції проводяться провідними вченими або спеціалістами для студентів в окремо відведений час.

Лекції проводяться лекторами-професорами та доцентами, викладачами вищого навчального закладу, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними з цією метою.

Лекції проводяться у відповідно обладнаних приміщеннях – аудиторіях для однієї або більше академічних груп студентів.

Лектор, якому доручено читати курс лекцій, зобов'язаний перед початком відповідного семестру подати до предметної або циклової комісії складені ним конспекти лекцій (авторський підручник, навчальний посібник), контрольні завдання для проведення підсумкового контролю, передбаченого календарно-тематичним планом і програмою для даної навчальної дисципліни.

Лектор зобов'язаний дотримуватися навчальної програми щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, форм і засобів доведення його до студентів.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ - форма навчального заняття, під час якого студент під керівництвом викладача особисто проводить натуральні або імітаційні експерименти чи досліди для практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, довідковою літературою, методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі.

Лабораторні заняття проводять у спеціально обладнаних навчальних

лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторні макети, установки тощо). В окремих випадках лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища (наприклад, на виробництві). Лабораторне заняття проводиться зі студентами, кількість яких не перевищує половини академічної групи (за визначенням навчального закладу). Перелік тем лабораторних занять визначається календарно-тематичним планом дисципліни. Заміна лабораторних іншими видами навчальних занять, як правило, не допускається. Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, знання вимог з техніки безпеки, виконання завдань, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем. Підсумкова оцінка виставляється в журналі обліку виконання лабораторних робіт, враховується під час виставлення семестрової підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ - форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння й навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичні заняття проводяться у виробничих умовах, аудиторіях або навчальних лабораторіях, оснащених необхідними засобами навчання. Практичне заняття, як правило, проводиться зі студентами, кількість яких не перевищує половини академічної групи.

Практичне заняття проводиться лише після проведення інструктажу з техніки безпеки.

Перелік тем практичних занять визначається календарно-тематичним планом дисципліни. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх студентами на занятті. Вказаний методичний матеріал готується викладачем, якому доручено проведення практичних занять.

Практичне заняття виключає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, враховуються під час виставлення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ - форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань

(рефератів).

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або навчальних кабінетах з однією академічною групою.

Перелік тем семінарських занять визначається календарно-тематичним планом дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активістів у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал.

Отримані студентами оцінки за окремі семінарські заняття враховуються під час виставлення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

КОМБІНОВАНЕ ЗАНЯТТЯ залишається найбільш поширеним видом теоретичного навчання. Його структура може мати такий вигляд:

- перевірка відвідування й матеріальної готовності до заняття;
- перевірка домашнього завдання;
- перевірка раніше засвоєних знань або елементів практичних навичок;
- мотивація навчання й актуалізація опорних знань студентів;
- вивчення нового матеріалу та його первинне осмислення;
- самостійна робота та творче застосування знань;
- узагальнення та систематизація знань;
- підведення підсумків заняття;
- постановка (роз'яснення) домашнього завдання.

Викладені структурні елементи такого заняття не завжди обов'язкові. Вони виступають як приклад зі структурування, дають викладачеві основні уявлення послідовності сучасного заняття.

На основі осмисленої структури заняття викладач ретельно продумає його елементи, методи, прийоми та шляхи реалізації окремих ланок заняття.

Перевірка домашнього завдання може здійснюватись за допомогою таких методів і прийомів: фронтальна бесіда (охоплення всіх студентів, присутніх на занятті, невеликими питаннями, відповіді на які дають загальне уявлення про рівень засвоєння попередньої теми), усне контрольне опитування, письмова індивідуальна перевірка знань за допомогою комп'ютерного тестування, безмашинного програмового контролю, виконання вправ та ін.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - це спонукання, обґрунтування мотивів, мети, інтересів, які викликають інтерес до знань. Переконлива мотиваційна діяльність викладача повинна спрямовувати активність студентів на оволодіння сумою знань.

Мотивів, що сприяють якісному навчанню, дуже багато. Серед них загальні: бажання оволодіти майбутньою професією, більше знати, захопленість та інші особисті бажання швидше виконати обов'язкову роботу, а далі зайнятися улюбленою справою, виявити більше знань серед однокурсників, обов'язок перед

батьками та ін.

Викладач повинен завжди пам'ятати, що його діяльність на занятті, особисте ставлення до навчальної дисципліни не повинні бути формальними. Інформаційно збіднілий матеріал, так само як і викладач з обмеженою ерудицією, не дає мотиваційного ефекту, не викликає і не формує позитивно стійких мотивів до навчальної діяльності.

З особливою значимістю звучить сьогодні завдання для педагога - переконати студента, що знання - це товар. Тому зміст кожного заняття, кожної теми повинен бути глибоко вмотивованим. На мотиваційній частині заняття студенти повинні усвідомити, чому і для чого майбутнім спеціалістам необхідно вивчати розділ, тему програми. Під керівництвом викладача студенти повинні з'ясувати, чи готові вони до засвоєння теми, що пропонується, чого їм не вистачає, що конкретно вони повинні зробити, щоб успішно виконувати основне навчальне завдання.

Методи мотивації різноманітні: бесіда, постановка досліду, розповідь і демонстрація, постановка проблеми і її вирішення, організація диспуту та ін. Мотивація навчальної діяльності може мати відповідний, обмежений час, а може чітко й не простежуватись проходить через все заняття. Шляхи та методи мотивації різноманітні й застосовувати їх потрібно в поєднанні, комплексно, оскільки те, що викликає в одного позитивні мотиви, в іншого може проходити безслідно.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА КОРЕКЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ – це дидактичний прийом, за допомогою якого викладач пробуджує у студентів знання, необхідні для засвоєння нового, програмового матеріалу.

Цей етап заняття короткий, 3-5 хвилин. Актуалізація опорних знань проводиться за допомогою бесіди, невеликої письмової роботи, коротких записів, складання схем, таблиць. Можна використовувати підручник, довідник, таблиці, діаграми, результати досліду, при цьому необхідно чітко та конкретно сформулювати запитання або завдання.

СПРИЙНЯТТЯ ТА ПЕРВИННЕ УСВІДОМЛЕННЯ СТУДЕНТОМ НОВОГО МАТЕРІАЛУ - особливо важливий елемент заняття, бо первинному сприйманню добре сприяють елементи рольових ігор, евристична бесіда, проблемні ситуації, розповіді, порівняння, застосування специфічних прийомів, методів тощо.

Добре сприймається студентами матеріал під час виконання завдань у нестандартних умовах, застосування різноманітних методів і прийомів. Цьому сприяє самостійна робота, диспут, ведення записів, схем, замальовок, широке використання наочності, ТЗН, комп'ютерної техніки.

ОСМИСЛЕННЯ ЗНАНЬ, УЗАГАЛЬНЕННЯ ЇХ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ – це окремий етап заняття, який дає первинне осмислення матеріалу, що вивчається, і його аналіз.

Осмислення діяльності майбутніх спеціалістів стимулюється під час організації творчої діяльності студентів на занятті: вирішення проблемних питань, клінічних задач, виробничих ситуацій, аналіз причин, подій, явищ. Для систематизації знань можна доручити студентам складати таблиці, діаграми, графіки тощо.

ПІД ЧАС ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ЗАНЯТТЯ викладач повинен коротко повідомити, що нового дізналися студенти на шляху до оволодіння знаннями з майбутньої професії; як працювала група, повідомити про рівень активності студентів, відмітити кращих, звернути увагу на недостатньо активних, підказати причини такої пасивності, оцінити роботу⁷ студентів.

ПОЯСНЕННЯ (ПОСТАНОВКА) ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ - завершальний етап заняття. Було б помилкою думати, що цей етап для студентів щось саме собою зрозуміле. Домашнє завдання не слід давати поспіхом, воно повинно бути логічним продовженням заняття, потрібно терпляче розповісти студентам, що від них вимагається, як виконати завдання, що для цього необхідно. Домашнє завдання повинно бути спрямоване на поглиблення знань або вмінь, одержаних на занятті, вторинне їх осмислення. Обсяг завдань додому, на думку більшості досвідчених викладачів, не повинен перевищувати 30-50 відсотків обсягу поурочної роботи. Але в умовах вищого навчального закладу до цього питання необхідно підходити творчо, оскільки дисципліни відрізняються одна від одної, а тому і час, відведений для виконання завдань, буде не однаковим.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ ЗАНЯТТЯ проводиться з окремими студентами для підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Індивідуальні навчальні заняття проводяться за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину занять з однієї або декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках - повний обсяг навчальних занять для конкретного освітнього або кваліфікаційного рівня.

Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи проведення, форми та методи поточного й підсумкового контролю, крім державної атестації, визначаються індивідуальним навчальним планом студента та затверджуються заступником директора з навчальної роботи.

КОНСУЛЬТАЦІЯ - форма навчального заняття, за якої студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи студентів, залежно від того, чи викладач консультує студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Обсяг часу, відведений викладачу для проведення консультацій з конкретної дисципліни, визначається навчальним планом.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ з окремих дисциплін (реферати, розрахункові, графічні, курсові, дипломні проекти або роботи тощо) даються студентам у терміни, передбачені вищим навчальним закладом. Індивідуальні завдання виконуються студентом самостійно з обов'язковим наданням консультацій викладачем.

Допускаються випадки виконання індивідуальних завдань комплексної тематики кількома студентами.

КУРСОВІ ПРОЕКТИ (РОБОТИ) виконуються для закріплення, поглиблення та узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування для комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика курсових проектів (робіт) повинна відповідати завданням навчальної дисципліни та тісно поєднуватися з практичними проблемами конкретного фаху.

Порядок затвердження тематики курсових проектів (робіт) і їх виконання визначається вищим навчальним закладом.

Керівництво курсовими проектами (роботами) здійснюється, як правило, найбільш кваліфікованими викладачами.

Оцінку курсової роботи проводить викладач за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Курсові

Проекти (роботи) зберігаються в навчальному кабінеті (предметній або цикловій комісії) протягом одного року, потім списуються в установленому порядку.